

Verslag workshop van afval naar grondstof

Workshopleider: Wim de Jong, strategisch adviseur van Twence

Het thema "Van Afval Naar Grondstof" is na een korte inleiding over de context met de circulaire economie voor het boerenbedrijf aan de hand van een aantal vragen door twee groepen van circa tien deelnemers besproken.

De overgang naar een circulaire economie komt op gang. Om de Europese doelen te halen, willen we minder fossiele brandstoffen, bouwmaterialen, ertsen en vergelijkbare materialen gebruiken. In het ontwerp van producten en goederen moet rekening worden gehouden met hergebruik van grondstoffen en energiebesparing. Hoe kan de landbouw bijdragen aan hergebruik van rest- en afvalstromen en de bedrijfsprocessen zo inrichten dat minder grondstoffen nodig zijn om voedsel en gewassen te produceren? De landbouw staat voor de uitdaging om andere biomassa's te produceren die een alternatief bieden voor materialen die nu nog gemaakt worden uit aardolie en aardgas.

Grondstoffenverbruik

Het grondstoffenvraagstuk is beantwoord met het benoemen van alternatieven voor de reguliere voedergewassen, het optimaliseren van het bodembeheer, het verbeteren van de bedrijfsvoering en het vervangen van kunstmest door organische meststoffen.

Er is niet aangekaart dat investering in andere productiemiddelen of samenwerking met bedrijven en boeren in de omgeving bijvoorbeeld de grondstoffenvraag kunnen beperken.

Energieverbruik

Het energievraagstuk is benaderd vanuit optimalisering van het energieverbruik, inzet op besparing op verlichting en benutten van restwarmte. Verduurzaming van de elektriciteitsvraag met zonne- en windenergie is duidelijk in beeld. Het vervangen van transportbrandstoffen door duurzame opties is buiten beschouwing gebleven alsook de mogelijkheid om duurzame energie aan de omgeving te leveren of de elektrificatie van landbouwvoertuigen. Warmteopslag op de boerderij wordt als optie aangegeven maar een bredere benutting van de beschikbare ruimte op het platteland voor energieopslag is nog niet in beeld. Het energievraagstuk wordt nog niet als integraal vraagstuk van het platteland gezien waarvoor boeren oplossingen kunnen aandragen.

Marktvraag

Het marktvraagstuk en de afstemming van het aanbod op de vraag vanuit de markt wordt met name gezien van de levering van de traditionele producten met mogelijkheden om als lokale leverancier van producten meer marktwaarde toe te voegen of door producten dichterbij de consument te leveren. Er worden mogelijkheden gezien om met optimalisering van logistiek en informatiemanagement de productie efficiënter in te richten. De verduurzaming van de productie richt zich met name op verduurzaming van de eigen energievraag op de boerderij.

Er is nog weinig oog voor ontwikkeling van nieuwe producten of een directe relatie met de consumenten of voor het vermarkten van verduurzaming van de bedrijfsvoering bijvoorbeeld via credits voor de reductie van broeikasgassen.

Secundaire grondstoffen

In het vraagstuk over hergebruik van afval-, mest- en reststromen ligt de nadruk bij het verwaarden van de meststromen. Er is een duidelijk beeld van de mogelijkheid om de diverse componenten van de meststromen her te gebruiken al ontbreekt nog het besef van de intrinsieke waarde van de organische fractie van de meststromen en de waarde van de vermindering van de emissies aan broeikasgassen die wordt gerealiseerd. Een vergelijkbaar beeld is te zien bij organische reststromen ofschoon wel de toegevoegde waarde wordt gezien van de productie van bio-energie.

Evaluatie en conclusie

De beantwoording van de vraagstukken is aan het einde van de workshop met de deelnemers besproken. In de toelichting is aangegeven dat andere verdienmodellen voor het boerenbedrijf meer toegevoegde waarde kunnen hebben bijvoorbeeld middels het verwaarden van de vermindering van de emissies aan broeikasgassen op het platteland of het beschouwen van de meststromen als bron van waardevolle materialen. Een andere optie kan zijn om de boerderij als bron te zien van de duurzame energievoorziening voor het platteland en directe omgeving om naast de levering van landbouwproducten ook duurzame energie aan de consument te leveren.

De conclusie die de deelnemers van de workshop hebben meegenomen is dat de ontwikkeling van een circulaire landbouweconomie meer is dan van afval naar grondstof te gaan.

Mineral Valley Twente wordt mogelijk gemaakt door:

